

Om namnet *Manni* se U 304, om *Afrið* se U 52 och om *Ioan* se U 216. Om namnformen *olif* (ack.), där i betecknar ursprunglig diftong, se t. ex. U 481.

Det brobygge, som här omtalas, ha alltså Olevs föräldrar och broder låtit utföra. Med säkerhet är det samma släkt, som omtalas på runhällen vid det strax sydväst om Ekeby belägna Vällingsö (U 566). Också den ristningen är signerad av Öpir. I arbetet *Färdvägar och sjömärken vid Nordens kuster* (1936) föreslår I. Modéer att tolka ortnamnet Vällingsö som »vadställe vid eller över (en vik av) sjön **Vællinger*». Under sådana förhållanden kan det vara av ett visst intresse, att ett brobygge omtalas på U 565.

Ekeby-ristningen har ett för Öpir typiskt mönster. Om detta se S. B. F. Jansson, *Runinskrifter i Norrtäljetrakten*, s. 74 f.

566. Vällingsö, Malsta sn.

Pl. 126.

Litteratur: B 255, L 616, D 2: 262. J. Bureus, F a 6, s. 188 n:r 118 (Rhezeliuss), F a 5 n:r 261, F a 1 s. 60; J. Rhezelius, *Monumenta Uplandica* (F c 6), s. 85 (tryckt i UFT, h. 32, 1915—17, s. 50), R 550 n:r 33; J. Peringskiöld, *Monumenta* 3, bl. 66; N. Celsius (resp. Laurentius Sepelius), *Roslagia* (1721), s. 45; Jonas Johansson Lodinus, *Brev till And. Åkerblad* den 21 maj 1725 (R 554, UUB); O. Celsius, *Svenska runstenar* (F m 60) 1, s. 119, 360, (F m 60) 2, s. 2; UFT h. 2 (1872), s. 43; E. Svedmark, *Beskrifning till kartbladet Norrtälje* (1887), s. 66; E. Brate, *Anteckningar 1915* (ATA), *Svenska runristare* (1925), s. 102; S. B. F. Jansson, *Runinskrifter i Norrtäljetrakten* (i: *Norrtäljetrakten under forntiden*, 1945), s. 77 f.

Äldre avbildningar: Bureus, kopparstick (F f 6 n:r 106); Rhezelius, teckning (i *Monumenta Uplandica* och i R 550); P. Helgonius och J. Hadorph, träsnitt (i Peringskiölds *Monumenta* och B 255); Dybeck a. a.; Brate, foto 1916 ATA; H. Faith-Ell, foto 1943 (ATA).

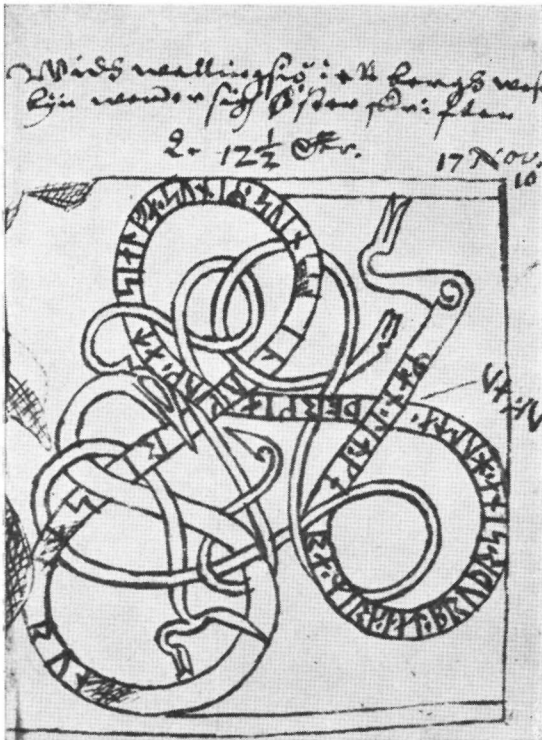

Fig. 296. U 566. Vällingsö, Malsta sn.
Efter teckning av Rhezelius i *Monumenta Uplandica*.

Runhällen ligger i skogen, omkring 600 m. VSV om Vällingsö gård och omedelbart V om ett litet kärr. Kärrmarken begränsas i Ö av en kulle i den s. k. Lissbro hage. Hällen ligger 75 m. V om den punkt, där en å från sjön Slänningen kröker åt N. Hällen vetter åt Ö och lutar i 40° vinkel mot markytan. Platsen är utmärkt på Geologiska kartbladet »Norrtälge».

Rhezelius (F a 6) upptager under »Maliesta Sochn» endast denna runristning, som enligt honom finnes »Widh wällingsjö i ett berg». Över teckningen i R 550 står: »Maliesta Sochn, Å ett bergh westan Wällingsjöö gärdet.» I samma arbete återfinnes följande uppgifter: »Denne Runeskrift är huggen i ett berg, widh wägen, och synes hwar bokstaf wäl, skriften wender sigh mot öster. Annat om denne skrift sades migh intet, huar om iagh förmäla kan». Peringskiölds *Monumenta*: »Wällingsjö Runebärg» (*Bautil* och L 616: »Wällingsjö Runeberg»). J. Lodinus (i brev 1725): »Uti Malsta Försambling på Wällingsjö ägor, eij långt ifrån siön Slänningen, är uti ett Berg inhuggit en lång och läslig Runeskrift, med temmeligen rena Bookstäfwer». Dybeck: »Ristningen är i norra sluttningen af ett berg i Lissbro hage, äfven Snythägnan kallad, sydvästligt från Wällingsjö».

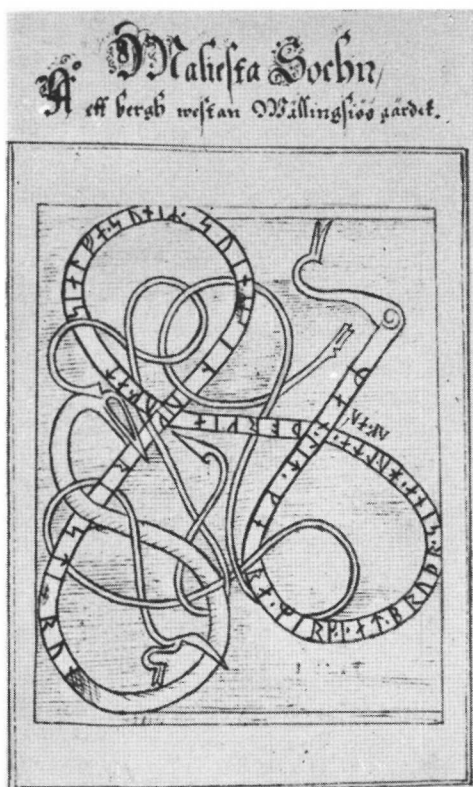

Fig. 297. U 566. Vällingsö, Malsta sn.
Efter teckning av Rhezelius i R 550.

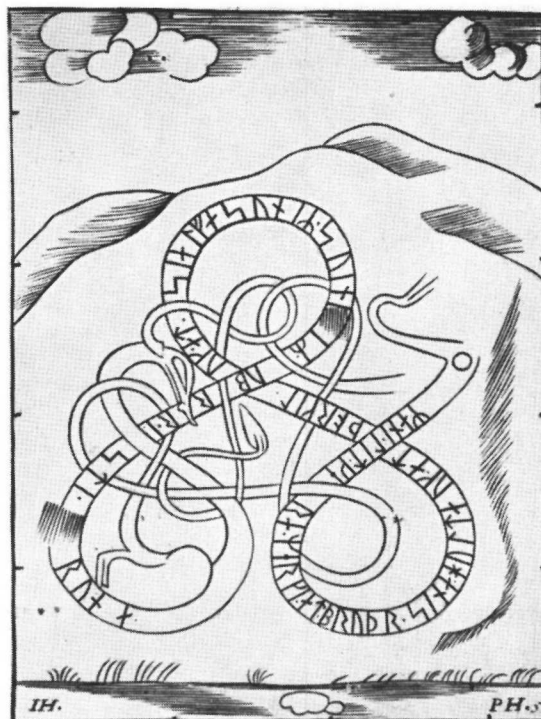

Fig. 298. U 566. Vällingsö, Malsta sn.
Efter B 255.

Ristningens höjd är 1,76 m., bredd (nedtill) 1,56 m. Ristningsytan genomkorsas av sprickor, vilka genom Riksantikvarieämbetets försorg lagades år 1942. I stort sett är ristningen tydligt huggen, vilket redan Rhezelius har anmärkt. Efter Lodinus antecknar O. Celsius, att hällen bär en »lång och läsel. Rune script». Vissa delar av slingorna äro emellertid grunda och ojämna. I ornamentiken kan man finna flera oriktigheter. T. h. om ristningen upptill finnas svaga spår, som kanske utgöra rester av en uppskissning av ristningen.

Inskrift:

man̄i · lit · kera · merki · at · brypr · sina · hulta · uk · at · porkil · uk · at · sialfa · sunir · suin̄s in ubi ·
5 10 15 20 25 30 35 40 45 50 55 60 65
risti runa
70 75

Manni (Mani) let gærva mærki at brødr sina Hulta ok at Porkel ok at Sialfa, synir Svæins. En Öpir risti runa(r).

»Manne (Måne) lät göra minnesmärket åt sina bröder Hulte och åt Torkel och åt Själve, Svens söner. Och Öpir ristade runorna.»

Till läsningen: Inskriften börjar och slutar utan sk. Runorna 2 a, 3 n och 4 i äro skadade i topparna genom flagring. 9 e, 13 e och 21 y äro säkra. Sk efter 23 r är otydligt och osäkert. I 36 t och 40 k är hst skadad genom flagring. Sk efter 42 l är mycket otydligt. 54 u är ej stunget. 55 n har ensidig bst. I 62 s är endast den första leden bevarad; de övriga två leden ha fallit bort genom flagring. Intet spår av sk efter 62 s. 64 n har ensidig bst. 65 u är ej

stunget. Av 66 **b** återstår endast delar av hst. I 70 **s**, som är otympligt ristat, är mellanleden skadad. 71 **t** har förlorat högra bst och 72 **i** sin nedre del. 75 **n** och 76 **a** ha ensidiga bst. Efter 76 **a** finnas inga spår av ristning.

Rhezeliuss (F a 6): 4 **i** saknas; 13 **i**, 35—42 **auþorkia**; sk saknas efter 42 **i** och 46 **t**; 65—67 **uik**; 76 **a** saknas. — Rhezelius' teckning (i R 550) och Bureus' kopparstick ha också i stort sett dessa fel. — Hadorph: 21 **u**; sk saknas efter runorna 32 **a**, 36 **t** och 52 **a**; 62 **i**, 64 **n**; sk efter 64; 67 **r**; sk saknas efter 67; sk efter runorna 68 **r**, 72 **i** och 76 **a**. — Celsius: 4 **i** saknas; sk efter 61 **n**; 62 **s** saknas; sk efter 72 **i** och 76 **a**. — Dybeck: 13 **i**; 62 **s** saknas; sk saknas efter 67 **i**. — Brate: 8 **g**, 21 **u**. Båda dessa fel äro rättade i *Svenska runristare*.

Om namnet *Manni* (*Māni*) se U 304 och om *Sialfi* se U 337. 28—32 **hulta** uppfattar Brate med tvekan som ett namn »Holde». Riktigare torde vara att häri se namnet *Hulti* (*Holti*). I runinskrifter förekommer det eljest icke, men det är säkert styrkt i svenska medeltida källor. Namnet är vanligt på västnordiskt område. Det »hör säkerligen till de sällsynta dopnamn, som bildats direkt av ortnamn. *Holt*, *Holtar* är ett vanligt sådant i Norge. Jfr *-hylltingr* i en del isl binamn, t. eks. *stafhylltingr*» (Lind, *Norsk-isländska dopnamn*, sp. 563). Namnet skulle också kunna fattas som ett kortnamn till *Hultrika*, som finnes belagt på U 505.

Om det hos Öpir vanliga **n**-bortfallet i ordet **runa(n)** se U 229.

Det kan icke råda någon tvekan om, att den *Manni*, som låter rista Vällingsö-hällen efter sina bröder, är samme person som den *Manni*, vilken tillsammans med sin hustru och en av sönerna låter bygga den bro, som omtalas på den numera försvunna ristningen vid det närbelägna Ekeby (U 565). Av »Vällingsösläkten» känna vi sålunda genom dessa två ristningar följande medlemmar:

Sven			
Manne (g. m. Åfrid)	Hulte	Torkel	Själve
Olev	Johan		

Frågan, vilken av ristningarna som har utförts först, låter sig icke besvaras med någon säkerhet. Det är tänkbart, att Öpir har ristat dem båda vid ett och samma tillfälle.

Om ristningens plats vid en gammal väg se S. B. F. Jansson, *Runinskrifter i Norrtäljetrakten*, s. 77 f.

567. Lohärads kyrka.

Pl. 127.

Litteratur: L 610, D 2: 258. J. Bureus, F a 6 s. 188 n:r 117 (Rhezeliuss), F a 5 n:r 250; J. Rhezelius, *Monumenta Uplandica* (F c 6), s. 84 (tryckt i UFT, h. 32, 1915—17, s. 49), R 550 n:r 32; N. Celsius (resp. Laurentius Sepelius) *Roslagia* (1721), s. 44 f.; Jonas Johansson Lodinus, *Brev till And. Åkerblad* den 21 maj 1725 (R 554, UUB); O. Celsius, *Svenska runstenar* (F m 60) 1, s. 118; *Kyrkoinventarium 1829* (ATA); R. Dybeck, *Runa* (fol.) 1, s. 73; UFT h. 2 (1872), s. 42; E. Brate, *Anteckningar 1916* (ATA); S. B. F. Jansson, *Runinskrifter i Norrtäljetrakten* (i: *Norrtäljetrakten under forntiden*, 1945), s. 62.

Äldre avbildningar: Bureus, teckning (i F a 5); Rhezelius, teckning (i *Monumenta Uplandica* och i R 550); Dybeck, D 2: 258; Brate, foto 1916 (ATA).

Runstenen står lutad mot östra kyrkogårdsmuren, 3 m. N om grinden.

Rhezeliuss anger i *Monumenta Uplandica* stenens plats på följande sätt: »I Sachrstien i Loheretzkirkio ligger denne Runsteen, är grof och oiempn steen»; R 550: »På gälfwet i Sachrestijan, widh dören.» I samma arbete antecknar han: »Denne stenen är förder af sit rätte ruhm och lagd på golfwet i Sachriestian.» Egendomligt nog har J. Hadorph icke känt till stenen. Han